

16 Mart 2016

GÜNLÜDÜR

Sayı : 64272063-610- **7972**
Konu : Yazılı Soru Önergesi (7-1760)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : TBMM Başkanlığının 04.02.2016 tarihli ve 43452547-120.07-17417 sayılı yazısı.

Zonguldak Milletvekili Sayın Ünal DEMİRTAŞ'ın tarafıma tevcih ettiği 7/1760 esas nolu yazılı soru önergesi, T.B.M.M. İç Tüzüğü'nün 99 uncu maddesi gereği ekte cevaplandırılmaktadır.

Bilgilerinizi arz ederim.

Dr. Berat ALBAYRAK
Bakan

Ek :7-1760 Esas Numaralı Önerge Cevabı (5 sayfa)

Sorular 1, 2, 3, 4, 5:

Soma faciasından sonra çıkarılan 11.09.2014 tarih ve 6552 sayılı “/? Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun” ile, madenlerde çalışan işçilerin asgari ücret seviyesinin en az iki asgari ücret düzeyine çıkarılması, haftalık çalışma saatlerinin %20 oranında azaltılması, yıllık ücretli izin sürelerinin arttırılması ve erken emekliliğinin sağlanması yönünde işçiyi koruyucu düzenlemeler yapılmıştır.

İşçi sağlığının korunması, işyerlerinin iş güvenliği önlemleriyle donatılması, işçilerin ücret ve diğer çalışma koşullarının iyileştirilmesi amacıyla yapılan tüm düzenlemeler, çalışma hayatına yönelik eksik, ama doğru gelişmelerdir. Bu düzenlemeler, teknolojik gelişmeler çerçevesinde, daha da ileri seviyeye taşınmalıdır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin alınmasında temel çerçeveyi çizmek, işçileri çalışma hayatında ve sosyal yaşamda koruma altına almak, işçilerin temel, ekonomik ve sosyal hak ve özgürlüklerini güvence altına almak, devletin en temel yükümlülüklerindendir.

Hükümet, 301 maden işçisinin ölümüne neden olan ve Soma faciası olarak bilinen maden kazasından sonra, madenlerdeki çalışma koşullarına yönelik bir dizi önlem almıştır. Ancak, bu önlemler, maden işletmelerindeki istihdamın korunması bakımından yetersiz kalmıştır. Zonguldak havzasında rödevans sözleşmesi ile işletmecilik yapan firmaların işçilik maliyetlerinin artması nedeniyle, söz konusu işletmelerde, 2012 yılında 5.500 olan istihdam, son günlerde 1.100’e kadar düşmüştür. İşçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin teknolojik gelişmeler doğrultusunda geliştirilmesi, işçilerin ücret seviyelerinin yükseltilmesi ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi gibi düzenlemeler, doğru ve yerinde olmakla birlikte, havzadaki rödevanslı sahalardaki işletmelerdeki istihdamın da korunması gerekmektedir. Bu sebeple hükümet, rödevanslı sahalardaki işletmecilerin söz konusu düzenlemeler nedeniyle karşılaştığı ek maliyetler konusunda, sorumluluk almalıdır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinde, işçinin ücret seviyesinin yükseltilmesinde ve diğer çalışma koşullarının iyileştirilmesi gibi düzenlemelerde; devletin işçiden gelir vergisi kesintisi yapmayarak ve işverene sigorta primlerinde teşvik vs. yaparak maliyete ortak olması, yapılan iyileştirmeleri tamamlayıcı nitelikte olacaktır.

Rödevanslı sahalardaki işletmeler, işsizliğin zirve yaptığı Zonguldak’ta 5.500 maden işçisini istihdam ederek, sosyal bir görev yaptığı gibi, hem Zonguldak hem de Türkiye ekonomisine büyük bir katkı sunmakta idiler. Rödevanslı sahalardaki işletmelerde çalışan işçiler, işsiz kalmaları sonucu, Zonguldak’tan Soma, Bursa, İstanbul gibi yerlere göç etmişlerdir.

Rödevanslı sahalardaki işletmelerin, bu şekilde kapanması halinde, Zonguldak’ta kaçak maden ocakları artacağı gibi, kayıtdışı işçilik de artacak ve bu durum da, büyük iş kazalarına ve iş cinayetlerine yol açacaktır.

Zonguldak havzasında taşkömürü üretimi yapan söz konusu firmaların ek maliyetlerinin karşılanması için, 18 Şubat 2015 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan ““Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un Geçici 29. Maddesi ile, rödevans

**ZONGULDAK MİLLETVEKİLİ SAYIN ÜNAL DEMİRTAŞ'IN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVAPLARI
(7/1760)**

işletmecilerinin ek maliyetlerinin “fiyat farkı” olarak karşılanması kararlaştırılmıştır. Ancak, firmalar, ek maliyetlerini ton başına 60 TL olarak hesaplamasına rağmen, 23 Mayıs 2015 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı gereğince, “fiyat farkı” 22 TL olarak ödenmiştir.

Taşkömürü üretimi, Zonguldak ve Türkiye ekonomisinin belkemiğini oluşturmaktadır. Zonguldak, taşkömürü havzasında yatan milli servet ile, Cumhuriyet’in kuruluşundan bu yana Türkiye ekonomisinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Ancak, son yıllarda gerek Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü’ne işçi alınmaması, gerekse de rödevanslı sahalarındaki işletmelerin karşılaştığı sorunlar nedeniyle, üretim durma noktasına gelmiştir. Maalesef, Türkiye, taşkömürü talebini, Zonguldak havzasında bulunan 1,3 milyar tonluk taşkömürü rezervinden karşılamak yerine, ithalat yoluyla karşılamıştır.

Koklaşabilir özelliği ile taşkömürü, demir-çelik sanayisinin en temel girdi maddesidir. Zonguldak havzasında yer alan taşkömürü rezervi, demir-çelik sektörünün ve demir-çeliğin hammadde olarak kullanıldığı ağır sanayi üretiminin tamamının gelişmesini ve bu şekilde Türkiye ekonomisinin kalkınmasını sağlayabilecek kapasiteye sahiptir.

Bakanlığınızın 2015 yılının Mayıs ayında yayımlanan “Taşkömürü Sektör Raporu”na göre, Türkiye’de 2014 yılında tüketilen 33 milyon ton taşkömürünün yalnızca 2 milyon tonu yurt içinde üretilmiş; geri kalan kısmı ise, ithalatla karşılanmıştır. Türkiye, enerjide dışa bağımlı hale getirilmiştir. Söz konusu raporda, 2016 yılında 49 milyon ton, 2020 yılında ise 81 milyon ton taşkömürü tüketimi yapılacağı öngörülmüştür. Bu koşullarda, tüketimin tamamının ithalat yoluyla karşılanması gerekecektir. Oysa, Zonguldak havzasında toplam 1,3 milyar ton taşkömürü rezervi bulunmaktadır. TTK’da norm kadro işçi sayısındaki kadar işçi, rödevanslı sahalarındaki işletmelerde 5.000 ve hatta daha da fazla işçi istihdam edildiğinde, yıllık toplam 10 milyon ton üretim yapma imkanı bulunmaktadır. Zonguldak havzasında taşkömürü de taşkömürü üretiminde çalışacak insan da vardır. Fakat Türkiye, eldeki kaynakları kullanmak yerine, ithalat yapmayı tercih etmektedir.

Zonguldak havzasında taşkömürü üretiminde istihdamın azalması, taşkömürü üretiminin azalmasına ve Zonguldak’ın ekonomik olarak tam bir çöküntü yaşamasına neden olmuştur. Zonguldak halkının bir madencilik birikimi ve kültürü vardır. Ancak, madencilik sektörünün durma noktasına gelmesi, bu birikim ve kültürü günden güne yok etmektedir. Hem TTK hem de rödevanslı sahalarındaki işletmelerde çalışan işçi sayısının her geçen gün azalması, madenciliği bitirmekte, işsizlik sorunu insanların göç etmesine neden olmaktadır. Zonguldak, Cumhuriyet’in kuruluşundan son yıllara kadar, madencilik ve gelişmiş sanayisi sayesinde, Türkiye’nin dört bir yanından göç almaktayken, deyim yerindeyse Türkiye’nin Almanya’sı iken; AKP iktidarında, başta İstanbul, Soma ve Bursa olmak üzere Türkiye’nin birçok kentine göç vermiştir ve vermeye de devam etmektedir.

Madenlerdeki işçi sayısının azalmasının olumsuz bir etkisi de, işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden işyerindeki riskleri arttırmasıdır. Olması gerekenden az sayıda işçiyle çalıştırılan madenlerde, işçilerin iş yükünün artması, iş kazalarının artmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla, söz konusu işletmelerdeki işçi sayısı azalmaya devam ederse, maden işçilerinin karşılaştacağı iş

cinayetlerinde artışlar yaşanacaktır.

Zonguldak'ın kalkınması ve Zonguldaklıların refah seviyesinin yükseltilmesi, Zonguldak'taki madencilik birikimi ve kültürünün korunması, madencilerin verimli, sağlıklı ve güvenli biçimde çalışması, ithalatın azaltılarak dövizin yurt içinde kalması için rödevans işletmelerindeki işçi sayısının, yeniden 5.000'lere çıkarılması ve hatta daha fazla artırılması gerekmektedir. Bunun için de, madenlerde çalışan işçiler için, işçi sağlığı ve iş güvenliği, çalışma koşulları ve ücret konularında yapılan iyileştirmeler, istihdamın korunması amacıyla, rödevans işletmecilerinin karşılaştığı ek maliyet sorunlarının giderilmesiyle tamamlanmalıdır. Bu bilgiler doğrultusunda;

- Bakanlığınızın, rödevanslı sahalardaki işletmecilerin karşılaştığı ek maliyetlerin karşılanmasına yönelik çalışması var mıdır?
- “Fiyat farkı” olarak ödenen ek maliyetlerinin hesaplanmasında ne tür bir yöntem uygulanmaktadır?
- Zonguldak havzasındaki mevcut istihdamın korunması ve artırılması konusunda çalışmalar yapılmakta mıdır? Rödevanslı sahalardaki işletmecilere Zonguldak'taki istihdamı arttırmaları için gereken destek verilecek midir?
- Rödevanslı sahalardaki işletmelerin kapanmasıyla birlikte, maden ocakları kaçak olarak çalıştırılacağından ve bundan dolayı da işçi sağlığı ve iş güvenliği zaafiyete uğrayacağından ve meydana gelecek birçok iş kazası sonucu yaşanacak iş cinayetlerinin sorumlusu kim olacaktır? Kayıtdışı çalışmayı kim önleyecektir?
- Cumhuriyet'in ilk ili olan Zonguldak'ta bulunan rödevanslı sahalardaki işletmelerdeki 5.500 işçiden 1.100 işçi kaldığı Bakanlığınızca bilindiği halde, işsizliğin ve göçün zirve yaptığı, ekonomisinin çöktüğü Zonguldak, AKP iktidarı tarafından cezalandırılmak mı istenmektedir?

Cevaplar 1, 2, 3, 4, 5:

4857 sayılı İş Kanunun 63. maddesinde yer altı maden ocaklarında çalışan işçilerin haftalık çalışma saati günlük 7,5 saat olmak üzere 37,5 saat olarak belirlenmiştir. 4857 sayılı İş Kanununun 41. maddesinde yapılan değişiklikle haftalık 37,5 saati aşan zaman için çalışana saat başına çalışma ücretinin 2 katı ücret ödenmesi hükme bağlanmıştır. Aynı kanunun 53. Maddesinde yer altı işlerinde çalışan işçilerin yıllık ücretli izinlerinde 4 gün artış sağlanacağı ifade edilmektedir.

6552 sayılı kanun 9. maddesi ile 3213 sayılı maden kanununa “4. Grup madenlerden “Linyit” ve “Taşkömürü” çıkarılan işyerlerinde, yer altında çalışan işçilere ödenecek ücret miktarı 4857 sayılı İş Kanunun 39. maddesi uyarınca belirlenen asgari ücretin iki katından az olamaz.” hükmü Ek 9. madde olarak eklenmiştir. Sonuç olarak yer altında linyit ve taşkömürü madenlerinde çalışan işçilere ödenecek miktar için alt sınır iki asgari ücret olarak belirlenmiştir.

08.05.2015 tarihli ve 2015/7703 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı yukarıdaki açıklanan maliyetlerden kaynaklı oluşan fiyat farkının rödevans kapsamında yer altı maden işletmesi yapan şirketlere ödenmesine ilişkin hesaplama metodu düzenlenmiştir. Söz konusu Karar “Ücret maliyetindeki artış, çalışma sürelerinin azaltılması ve artan izin sürelerini” dikkate alarak rödevans şirketlerine ödenecek olan fiyat farkının hesaplanma şeklini açıklamaktadır.

29.05.2015 tarihli ve 2015/7728 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ise rödovanstan farklı olarak Kamu İhale Kanunu kapsamındaki idareler tarafından sözleşmeye bağlanan yer altı maden işlerinde uygulanacak fiyat farkının hesaplanmasına ilişkin metodolojiyi açıklamaktadır. Yine fiyat farkı hesabı “Ücret maliyetindeki artış, çalışma sürelerinin azaltılması ve artan izin sürelerini” dikkate alarak hesaplanmaktadır.

Yukarıdaki değişiklikler ile oluşan maliyetin karşılanmasına ilişkin 14.01.2016 tarihli 6661 sayılı kanunun 6. Maddesinde düzenleme yapılmıştır. Söz konusu düzenleme ile 3213 sayılı maden kanununun 29. Maddesine “Yer altı işletmeciliği ile Linyit ve Taşkömürü çıkaran özel şirketlerin 4857 sayılı İş Kanunu ve 6552 sayılı kanundaki yapılan değişikliklerden kaynaklı ortaya çıkan ek maliyetlerinin Bakanlık bütçesindeki ödeneklerden karşılanabileceğine dair ifade eklenmiştir.” Sonuç olarak yer altı linyit ve taşkömürü işletmeciliği yapan özel şirketlerin söz konusu maliyet artışlarına destek verilmesi amacıyla Bakanlık bütçesindeki ödeneklerden faydalanabileceği hükme bağlanmıştır.

Bakanlığımız Maden İşleri Genel Müdürlüğü (MİGEM) ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından ilgili mevzuatlar doğrultusunda denetimler yapılmaktadır. İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin denetimler Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında yürütülmekte, MİGEM tarafından yapılan denetimler Maden Kanunu ve Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği kapsamında, proje uygunluğunun denetlenmesi amacıyla gerçekleştirilmektedir.

MİGEM tarafından ruhsat sahalarındaki faaliyetler başta kömür ruhsatları olmak üzere yeraltı ocakları için 6 ayda bir, diğer ruhsatlarda 3 yılda bir periyodik olarak denetlenmekte olup bu denetimler dışında gerek vatandaşlardan gerekse diğer kurumlardan gelen şikâyet/ihbar gibi durumlarda ruhsat sahalarında denetimler yapılmaktadır. Yapılacak/yapılan bu denetimler sonucunda Maden Kanununun 7. maddesine aykırı olarak izinsiz faaliyet gösterildiği veya çevre ve insan sağlığına zarar veren faaliyette bulunduğu tespiti halinde ruhsatlar için Kanunun 7.nci maddesi kapsamında işlem yapılarak faaliyetler durdurulmaktadır. Ayrıca madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alanda, ilgili mevzuatlarına göre izin veren diğer kurumlar ve mülki idare birimlerince de denetimler yapılmakta olup sonuçları MİGEM’e bildirilmektedir. Yapılan denetimlerde mevzuata aykırı ve usulsüz çalışma yapıldığı belirlenen ruhsat sahalarındaki faaliyetler gerekli tüm önlemler alınıncaya kadar durdurulmaktadır.

Sorular 6, 7:

- Bakanlığınızın 2015 yılının Mayıs ayında yayımlanan “Taşkömürü Sektör Raporu”na göre, 2016 yılında 49 milyon ton, 2020 yılında ise 81 milyon ton olarak planlanan taşkömürü tüketiminin tamamı ithalat yoluyla mı karşılanacaktır?
- Zonguldak havzasında 1,3 milyar tonluk taşkömürü rezervi mevcutken, taşkömürü talebinin ithalat yoluyla karşılanmasının gerekçeleri nelerdir?

Cevaplar 6, 7:

Ülkemiz enerji arz güvenliğinin sürdürülmesi ve enerji ithalatının azaltılması yerli kaynakların tamamının enerji üretimi amacıyla değerlendirilmesi öncelikli politikalarımız arasında yer almaktadır. Özellikle yerli kömür kaynaklarının değerlendirilmesi sürdürülebilir kalkınmanın

temini açısından önem taşımaktadır. Yerli kömür yakıtlı elektrik üretim tesisleri, Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar kapsamına dâhil edilmiş olup, yerli kömür rezervlerimizin en iyi şekilde değerlendirilmesi hususunda çalışmalar yapılmaktadır. Onuncu Kalkınma Planımızda da belirtildiği üzere 2012 yılı sonunda birincil enerji üretiminde yüzde 27 olan yerli kaynak payının, 2018 sonunda yüzde 35'e yükseltilmesi ve 2013 yılında 32 milyar kWh olarak gerçekleşen yerli kömür kaynaklı elektrik enerjisi üretiminin 2018 yılında 57 milyar kWh'e çıkarılması hedeflenmektedir. Yine, Bakanlığımızın 2015 - 2019 Stratejik Planında ülkemizin sahip olduğu yerli kömür kaynaklarının en etkin şekilde değerlendirilmesi temel hedeflerden biri olarak belirlenmiş ve yapılacak yatırımlarla plan dönemi sonuna kadar yerli kömür kaynaklı elektrik enerjisi üretiminde yıllık 60 milyar kWh'lik üretim düzeyine ulaşılması hedeflenmiştir. Bu amaca ulaşabilmek adına bu yatırımların hızlandırılması ve yeni kaynakların araştırılması da hedefler arasında yer almaktadır. Ayrıca, Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Strateji Belgesinde bilinen linyit kaynakları ve taşkömürü kaynaklarının 2023 yılına kadar elektrik enerjisi üretimi amacıyla değerlendirilmiş olması, bu amaçla elektrik üretimine uygun yerli linyit ve taşkömürü sahalarının, elektrik üretimi amaçlı projelerle değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

TTK'nın satış politikası demir-çelik sektörünün istediği nitelikteki koklaşabilir kömür üretimidir. TTK'nın hedefi kurulu kapasitesi olan 5 milyon ton satılabilir taşkömürü üretimini gerçekleştirmektir. Ancak bu üretime kademeli olarak ulaşılması planlanmaktadır.